

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 3 florini val. austr., pentru cei ce nu sunt membrii asociatiunei.
Pentru strainatate 9 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe câte 1 anu intregu.
Se abonédia la Comitétulu Asociatiunei in Sibiiu, séu prin posta séu prin domnii colectori.

Sumariu: Apelu càtra publiculu romanu. — Proiectulu de lege asupra instructiunei elementare, primare si secundare in Romani'a. (Fine) — Monografiile cetatiloru Transilvaniei. — Starea scóleloru in Principatulu Tierei romanesci pàna la sfàrsitul anului 1838. — Meseriasiulu romanu. — Baile sau Scaldele. — Procese verbale ale comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luate in siedintiele dela 12, 16 si 21 Iunie n. 1886. — Concursu.

Apelu càtra publiculu romanu.

Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, apreçiàndu insemnatatea deosebita a femeii pentru crescerea individiloru si prin urmare pentru intrég'a crescere si pentru viitoriulu unui poporu, a decisu in mai multe adunari generale, infintiarea unei scóle romane superióre de fete in Sibiiu. Edificiulu frumosu scolariu, acomodatu cerintieloru, ce se potu face atàtu din punctu de vedere alu instructiunei, càtu si din punctu de vedere alu higieni scolare, este pe terminate, ear tóte celalalte pregatiri sunt astfeliu de inaintate, încàtu cu inceperea anului scolariu 1886/7 atàtu scól'a càtu si internatulu impreunatu cu ea, se încépa a functioná.

Scól'a apartinèndu categoriei scóleloru numite prin legea de statu, scóle civile, are de scopu a da o cultura generala, decàtu care mai inalta nu se póte da femeii in scólele publice existente in patria, si totuodata a oferí ocaziune pentru dobèndirea de cunoscintie folositoare in ceea ce privesce practic'a vietiei, care pàna acum a fostu prea puçinu luata in considerare. Ér' internatulu intentionéza a oferí copileloru, ce voru vení din afara de Sibiiu, ingrijirile trebuincióse în cele mai favorabile condituni.

Astfeliu scól'a si internatulu, facèndu cu putintia de a'si càscigá nu numai o cultura generala temeinica, o pregatire speciala corespundietóre pentru trebuintiele vietiei si o buna ingrijire din punctu de vedere materialu si moralu, asia precum o oferu cele mai bune institute straine de felulu acesta. din patri'a nóstra, ele vor avé fatia cu aceste avantagiulu acela, cà mai ofere si ceea ce aceste nu potu oferí, adeca: crescere in conformitate cu cerintiele vietiei poporului romanu si cultivarea limbei si literaturiei nóstre romane.

In urm'a voturiloru adunariloru generale, credièndu dar asociatiunea a respunde unei trebuintie adèncu simtíte si generale a poporului romanu, ea se crede indreptatita a astepta sè se vada sprijinita in lucrarea sa de publiculu romanu prin aceea, cà toti din tóte partile se voru grabí a'si trimitte fetitiele loru la scól'a asociatiunei si a le incredintia ingrijirei din internatulu infintiatu de dèns'a.

Si pàna la informatiuni mai amenuntite prin publicarea statutului de organisare, si a planului de invetiamèntu, dupa obtienut'a aprobare dela locurile mai inalte, ne luamu voia a aduce la cunoscintia publica conditiunile principale pentru primirea in scól'a si in internatulu asociatiunei.

Pentru primirea in scól'a civila se cere atestatu despre absolvarea celoru IV classe primare cu succesu suficientu, eventualu atestatu de pe o classa mai inaintata, care da dreptulu de a intrá in class'a corespundietóre mai inaintata a scólei civile. Daca aceste lipsescu, facultatea de a puté fi primita in scól'a civila, se va dovedí prin unu esamenu de primire. Elevele scólei civile voru avé se platésca unu didac-

tru de 2 fl. pe luna, si odata pentru totdeauna, o tacsă de inmatriculare de 2 fl. v. a. Pentru elevele cursului complementaru didactru se computa cu 5 fl. pe luna si persóna.

Elevele, cari voiescu a fi primite in internatu, unde pe lângă costu, cuartir, incalditu, luminatu, spalatu, ingrijire in casu de bóla, li se ofere ocaziune a invetia limb'a germana si franceza in conversatie si lucruri trebuincióse in economi'a casnica si viati'a sociala, voru avea se platésca afara de didactru si tacs'a de inmatriculare, si o tacsă lunara, anticipando, de 20 fl. v. a., remanèndu, ca pentru trebuintie speciale cu privire la limb'a franceza si music'a instrumentala, sè se platésca óre-care cuotisatiuni speciale, moderate, ce se voru stabili din casu in casu prin cointielegere cu parintii.

Elevele externe, cá si cele interne, voru avé se fie provediute din alu loru cu càrtile trebuincióse si materialulu recerutu pentru instructie si pentru lucrulu de màna, la care, pentru cele interne, se adauge încă :

1 tiolu sau 1 saltea pentru asternutu, 1 cuvertura de patu, 2 perini, 4 fetie de perini, 1 plapoma sau tiolu de coperitu, 4 ciarsiafuri (lintioluri, lepedee), 4 stergare, 4 serviete, 1 sacu pentru rufele intrebuintiate, apoi cutítu, furculitia, lingura, linguritia, perie de dinti si sapunu, care tóte remànu proprietatea fiecarei eleve.

Pentru parintii, cari ar dorí cá si cursulu celor 4 clase primare sè se faca totu in limb'a romana, observamu cá, scól'a reuniunei femeiloru romane din Sibiiu, functionàndu si deací incolo si fiindu a se adapostí si ea in edificiulu scolaru alu asociatiunei, va oferí instructi'a primara receruta, ér' internatulu asociatiunei va oferí ingrijirile trebuincióse intocmai cá si pentru elevele scólei civile si in aceleasi condituni.

Deórece inse mai alesu acum la inceputu greutatile sunt mai mari in ceea ce privesce intocmirile internatului si instituirea personalului necesariu, didacticu si de supraveghiere, Onoratulu publicu, care reflectéza la scól'a si internatulu asociatiunei, pentru mai deplina orientare a comitetului, este rugatu a grabí cu insinuarea copileloru, **pàna celu multu la 15 Augustu st. n. a. c.**

Diu'a deschiderei internatului se va notificá de timpuriu din partea comitetului parintiloru copileloru insinuate.

Din siedinti'a comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, ținuta la Sibiiu in 21 Iunie 1886.

Iacob Bologna m. p.,
vice-presedente.

Dr. D. P. Barcianu m. p.,
secretariu.

Proiectulu de lege asupra instructiunei elementare, primare si secundare in Romani'a.

(Urmare si fine din Nrú 11—12.)

„Țint'a ce au scólele nóstre secundare este astadi mai multu dacátu nesigura; ea s'a sguđuitu cu desavérsire. Pućini sciu ce voru cu densele, ínca mai pućini ce trebue se voiésca. Scólele nóstre secundare ar trebúi se fia classice, si cu tóte acestea este o téma cà ele, cá classice nu corespundu scopului de a da tinerimei o educatiune conforma cu cerintiele timpului. De aceea materiile care constitue cursurile classice se socotu generalmente superflue, se predau fàra nici-o metoda si in necunoscenti'a metódeloru celoru mai noue etc.“

Sémena fórte, cà ministrulu înainte de a enuntia unu verdictu asupra scóleloru medie, a trasu informatiuni exacte prin experintia personala facuta de curend pe la scólele din Germani'a, Elveti'a, Franci'a, Austri'a propria. Cine voiesce se cunósca critic'a intréga facuta

scóleloru secundarie, se o citésca tóta dela pag. 6 pàna la 12 unde este ventilatu si invetiamentulu secundariu pentru fete, unde ministeriulu nu afla cu cale a infintia si pentru sexulu femeiescu licee de 8 clase, ci numai gimnasie de 4 clase si scóle pedagogice bune, éra trimiterea loru ínca si pe la universitati afla cà este mai multu o vanitate (desiertatiune) fàra nici unu folosu practic. Las' se faca altii experimente cu fetele loru, éra nu romanii. Fetele de romanu pe lângă instructiunea teoretica si pe lângă pedagogii se aiba scóle profesionali si se li se dea tóte ocaziunile bune de a invetiá economi'a interna a casei si grij'a de prunci.

De aci incolo partea cea mai mare a desu citatului operatu ministerialu se ocupa cu analisarea calificatiunei personalului didacticu incepèndu dela invetiatorii (dascalii) de sate si institutorii (docentii) scóleloru primarie dela órasie pàna la professorii scóleloru medie si la cei de universitati. Ministeriulu afla preste totu defecte mari si numeróse, individi reu preparati, neapti, din care cauza la pag. 26 mai face si descoperirea frapanta, cà pe la scólele secundarie se afla in timpul de

fatia preste una suta de vacantie. Mai este si alta cauza a lipsei de professori, adeca platile rele impreunate cu impartire forte neregulata si nedrepta a oreloru de prelegeri. Si acelea vacantie nu se mai potu implini cá pana acuma cu individi cadiuti cá din nuori; de cátu asia, mai bine nici-decum, ci se se astepte pana când facultatea filosofica (de sciintie si litere) si unu bunu institutu preparatoriu de candidati voru produce concurrenti de ajunsu.

Pentru cele doue universitati sunt prevediute in budgetu 126 de catedre, pre când astadi functionedia numai 98. Trebuie se mai functionedie alte 28, dara de unde individi calificati asia, cá se merite a le ocupá cu demnitate? Politic'a i absórbe.

Din punctu de vedere scientificu se ceru professori buni de doue categorii, adeca unii pentru sciintiele clasice, adeca eline si latine, éra altii pentru cele reali si pentru limbi moderne. Incátu pentru sciintiele classice, care in timpulu de fatia e luata la góna de cátra multi ómeni, altmintrea seriosi, cari inse nu cunoscú de locu puterea lorú miraculósa, ministeriulu romanescu judeca pag. 9 asia: „... Prin originea nóstra avemu o legatura cu cultur'a antica, si prin ea cu lumea occidentala moderna, si acestui faptu datorimu superioritatea ce amu pastratu asupra celorlalte popóra mai noue ale orientului europénu.“

Mai cuvente sunt acestea, si multu adevéru cuprindu ele; acei romani inse tinuti in scóle straine, inbuibati de ura cátra limb'a si literatur'a greco-latina infiltrata lorú de cátra straini cá unu veninu dulce, care place lenesiloru, nu voru intielege nici-odata ceea ce vrea cu acésta ministeriulu. Dara apoi credu óre unii cá acestia, cá fara ajutoriulu positivu trasu dela limb'a si literatur'a latina voru ajunge vreodata cá se védia limb'a romanésca si literatur'a ei in adevéru cultivata?

Dupa reflesiunea facuta in Nr. precedente despre solidaritatea ori-carui ministeriu cu respectu la proiectele de lege care se dau in desbaterea camerelorú legislative, nu vomu mai dice cá cutare proiectu este alu cutarui ministru, ci cá elu este dela ministeriulu intregu si asia avemu se continuamu cu analis'a nóstra.

La punctu III din espunerea de motive ministeriulu supune la critica severa mai virtosu scólele intretinute de comune si de particulari dicénd intre altelele:

„Sunt comune, caroru scól'a nu inspira nici celu mai micu respectu si care gasescu naturalu de a face din localulu scólei unu locu de petrecere, cá si cum scól'a nu aru trebuí se fia pusa sub aceeasi ocrotire cá si biseric'a.“

Scóleloru intretinute de fundatori particulari li se dá unu testimoniu si mai aspru de lips'a disciplinei si a regularitatiei.

Acestu afrontu s'ar putea aplicá cu mare dreptu si dincóce de munti la multe scóle destrabalate.

La p. IV ministeriulu citándu art. 2 din proiectu declara cá „Articolulu 2 prevede, cá limb'a romanésca este limb'a invetiamentului in tóte scólele din tíera, fara distinctiune daca sunt sau nu publice.“ Si mai departe

tinéndu inaintea ochiloru ide'a de statu homogenu romanescu, éra nu poliglottu, se adaoge: „Tíer'a nóstra este tíera romanésca si locuitorii ei trebuie se fia invetiati de mici a o iubi, a o respectá. Acestu scopu inse se póte ajunge numai prin cultivarea uniforma a limbei nationale, pentru cá toti se se nutriasca de aceeasi cugetare pentru patria. — Prescriptiunea acésta nu isgonesce din scólele comunitatiloru straine limb'a comunitatiei. Pretutindenii inse limb'a romana trebuie se aiba preminéntia asupra ori-carei alteia.“

Era timpulu supremu, cá si principiulu acesta se fia odata proclamatu de cátra gubernu si dela tribun'a legislativa in audiulu Europei si mai virtosu la adress'a unorú popóra, ai caroru publicisti si chiaru barbati de statu proclamaseru mai de inainte planulu de a propaga cu limb'a lorú cultur'a cum o intielegu ei, atátu in Romani'a, cátu si in celelalte tíeri situate intre marea adriatica si marea négra, intre Balcani si Carpati. De aci inainte se va sci curatu si respicatu, cá in Romani'a domnesce numai limb'a romanésca, prin urmare cá strainii cari voru se 'si castige subsistentia in acelu statu, au se invetie limb'a natiunei; sila inse nu este, ci dáca'i place; daca nu, pe aci'ti e calea, pléca de unde a'i venitú, éra in grati'a ta si de mare dragoste cátra tine o natiune întréga nu'ti va invetia limb'a ta, precum nu invétia nici alte natiuni homogene limbile altora, din grati'a nimenui, afara de individi cari au placere sau interesu personale de a le invetia.

In punctu V. se prevede studiulu religiunei ortodoxe a resaritului cá obligatoriu in tóte scólele, éra pentru tinerimea de alte confessiuni religióse studiulu confessiunei lorú dela invetiatorii lorú proprii. Acésta curge din art. 21 alu constitutiunei, care de si tine cá „religiunea ortodoxa a resaritului este dominanta a statului romanu,“ dara si libertatea altoru culte christiane este deplinu garantata. Totu acilea necesitatea de a sustiné si sanctiona studiulu religiunei cá obligatoriu in scóle este demonstrata mai pe largu asia, cá se nu se póta face abstractiune de religiunea crestinésca inlocuindu-o numai cu precepte de morala si cu regulele traiului pamentescu, ci cá e de lipsa cá se se arate scolariloru legatur'a lui cu ordinea de lucruri, care inaltia pe omu spre Dumnedieu etc.

Pricepe ori-care lectoru pe ce póme de ómeni combate ministeriulu cu acésta comentare a legei.

La p. VIII. se motivédia si esplica necesitatea unei impartiri si clasificari noue a scóleloru Romaniiei.

La p. VIII se esplica art. 5 din lege despre scólele secundarie, adeca gimnasie de câte 4 clase si licee care pana acum erau numai de 7 clase, adeca pe langa patru gimnasiali (gimnasiu micu), alte trei de liceu, dela care isi iau si numele, pe viitoriu au se fia totu 4 adeca cu tottulu 8 cá la noi, sau póte si 9 cá in Germani'a. Scóle secundarie voru fi atátu latine sau asia numite classice, cátu si reali sau practice, a caroru necesitate le si motivédia. In cátu pentru scólele secundarie dupa cum au functionatu ele pana acuma, ministeriulu este forte neindestulatu si le caracterisédia aspru asia:

„Reulu celu mare alu situatiunei de astadi, reside in lips'a de ómeni si de mijlóce, in lips'a de ținta precisa si bine intielésa.“

Si ministeriulu pretinde dela profesorii tieriei in prim'a linia mai multu cá dela toti ceilalti functionari ai statului, se cunósca limb'a nationala perfectu, se o aiba in tóta potestatea loru, cà-ci daca nu o voru avea pe acésta, una alta limba straina nu se va suferi cá se fia audita de pre catedrele loru. Se intielege prea bine, cà acésta conditiune suna si la adress'a toturoru aspirantiloru la functiunea de professoru, cari póte cà aru dori se treaca din alte tieri locuite de romani, pe unde au apucatu a'si face študiile loru in limb'a germana sau maghiara, éra limb'a romanésca o cunoscu fórte reu, adeca numai pre càtu apucasera a o suges cu țifti'a mamei. Las' cà dela unii ca acestia se pretinde in interesulu statului, cá renunțiand la orice altu protectoratu se céra indigenatulu dela potestatea legislativa, dara apoi fàra limb'a nationala nici indigenatulu nu le póte ajuta.

De altmintrea pentru aspiranti recomandam, cá inainte de a face orbesce unu singuru pasu inainte precum au facutu multi pàna acilea, se 'si càstige nesmintitu nou'a lege a instructiunei publice romane, se o intieléga, sè se prepare in spiritulu ei si numai dupa aceea sè se decida a intrá in concurentia.

Sè se mai scia, cà ministeriulu condamna greu concursele la catedre asia precum se faceau ele pàna acum insoçite de abusuri grele si violari a le proceduri legale. „Daca s'aru da publicitatiei tóte disordinele ce se petrecu, mai alesu prin localitatile mai departate, nu aru fi nimeni care se nu se ingrigésca de modulu cum se alegu educatorii natiunei. E unu ce ingrozitoriu de a vedé la temeli'a scólei, coruptiunea presentându-se sub tóte formele si in tóte fazele ei . . . . concursurile au devenitu o adevérata cangrena in organismulu scóleloru nóstre, . . . ele sunt compromise in ochii tuturor etc.“ (Pag. 18).

Acestea sententie ale ministeriului demne de unu Cato censorius ne dau o proba noua, cà densulu cunósce bine tóte relele de care suferu instructiunea publica si cà este prea decisu a le extermina din radecina. Asia dara concursele se voru cassa, cà-ci gubernulu se pare cà au aflatu altu mijlocu de a provedé catedrele cu individi apti si laboriosi mai alesu dupa-ce se amelioréda salariile si se reguléda gradatiunea, adaogerea la salarie si pensionarea. Dara apoi profesoriloru nu le va fi permis a se incarca cu multime de alte afaceri banóse si a considera catedr'a pentru care tragu plata dela statu, numai cá ocupatiune accessoria, cum amu dice, de claca, de robota facuta în brazda straina.

Cá si celelalte institute, asia si seminariale existente pe la episcopii sunt supuse la o censura de nu se póte mai aspra. Ministeriulu propune si la acelea o reforma din temelii, voindu a cassa pe tóte cele episcopesci si a le concentra pe tóte numai la cele doue metropolii, ceea ce noue ni se pare o problema din cele mai grele. (Vedi ceealalta espunere de motive relativa la cladiri pp. 8—9).

Dupa aceste tóte in lipsa mare de spatiu ne marginimu a reprodúce acilea inca numai epilogulu espunerei de motive asia cum ilu aflamu sub p. XLIII. pag. 55—56, dupa care vomu cerca a ne càstiga legea asia precum se va fi votatu in camere si sanctionata de càtra rege, pentru cà se dàmu ocaziune a o compara ori-cine va voi, cu legea Ungariei si cu legea Austriei de instructiunea publica.

In resumatu, noulu proiectu de lege asupr'a instructiunii publice este caracterisatu prin urmatórele modificari, innovatiuni si creatiuni:

- a) Pune administratiunea intréga a instructiunii publice in mán'a Ministrului de instructiune publica;
- b) Simplifica administratiunea, atátu generala, càtu si interna a scóleloru;
- c) Intaresce si definesce mai bine puterile ministrului;
- d) Reorganisésca serviciulu inspectiunii scóleloru si cass'a scóleloru;
- e) Imbunatatiesce programele;
- f) Asigura càtu s'a pututu de bine esecutarea legii in privinti'a obligativitatii invetiaméntului primariu;
- g) Reguléza relatiunile dintre statu, comune detie, in privinti'a intretinerii, scóleloru publici mându nenumeratele conflicte de atributiuni cu astadi pe fiecare di;
- h) Regulamentéza cursurile de a gradinele de copii;
- i) Prevede organizarea scóleloru normale;
- j) Schimba, imbunatatiesce si complectéza sistem'a de recrutare a intregului corpu didacticu;
- k) Regulamentéza in modu mai complectu si mai rationalu disciplin'a corpului didacticu;
- l) Proclama principiulu inamovibilitatii pentru toti membrii corpului didacticu, si consacra, mai bine de càtu astadi, stabilitatea loru, luându in sa mesuri eficace pentru a asigurá implinirea datoriiloru, prin modulu cum se constitue comisiunile de judecata pentru professori;
- m) Se ocupa de sórtea profesoriloru deveniti infirmi;
- n) Introduce si regulamentéza invetiaméntulu realu, complectéza invetiaméntulu secundariu alu feteloru;
- o) Reguléza salariile si gradatiunea, intindiendu pe acésta din urma dela patru pàna la cinci termene de serviciu;
- p) Consacra principiulu salariului proportionalu cu titlurile academice si cu numerulu de óre de cursu, pentru profesorii secundari;
- q) Institue unu sistemu complectu de esamene generale de cursu primariu, de gimnasiu, de liceu si de cursu secundariu pentru fete;
- r) Complectéza si intaresce universitatile, prin instituirea conferintieloru si lucrarilor practice obligatorii;
- s) Consacra esistenti'a facultatii de teologia din Bucuresci, si angajéza constituirea scólei politehnice, cá coronamentu naturalu alu invetiaméntului realu.

Parte din aceste imbunatatiri nici nu puteau fi introduse de legislatorulu din 1864, sau pentru-cà nu

erau cunoscute pe atunci, sau pentru că, în starea de atunci a țerei, nu se putea prevedea avântul puternic și dezvoltarea ei repede, sau pentru că alte nevoi mai mari ne preocupau. Altele din aceste îmbunătățiri nu puteau fi introduse decât în urm'a unei experiențe care la 1864 lipsia.

Ori-cum ar fi, se cuvine recunoștința legii din 1864, care a presidat la dezvoltarea țerei în un'a din perioadele ei cele mai dificile, dacă nu cu destul succes, cel puțin cu multe intenții generoase.

Acum înse este venit timpul a pune legea instrucțiunii publice în curentul cu trebuințele de astăzi, cari sunt departe de a semăna cu cele dela 1864. Fie că proiectul ce se prezintă desbaterii corporilor legiuitorie se corespunde așteptărilor, și se easă din desbaterile lor îmbunătățite, pentru a da instrucțiunii publice o bază solidă și un avânt, corespunzător cu situațiunea și chemarea țerei, cu cerințele actuale ale științei și ale educațiunii.

București, în 4 Ianuarie 1886.

Ministrul cultelor și alu instrucțiunii publice.

Partasitu de G. B.)

D. Sturdza.

Monografiile cetăților Transilvaniei.

(Urmare din Nr. 12.)

Doc. la monografia Brășovului scose din... ele sale. Ocupându-ne în Nrii din Iunie de monografiile scrise și care sunt a se mai scrie ale cetăților Transilvaniei, după ce arătăm că ce măsuri s'au luat de către autoritățile municipale ale Brășovului pentru cercetarea arhivelor și adunarea de documente cât se poate mai multe, am reflectat mai de aproape la volumul I. alu colecțiunii publicate în anul acesta, apoi am promis a reveni la aceea mai vertos din punctu de vedere alu comerțului purtat în vechime în această țară și în regiunea sa; era apoi după ce lumea este dedată a considera comerțul în această țară numai că purtat de către alte elemente naționale, precum sași, greci, armeni, evrei etc. și nicăieri de către romani, am crediut că este bine că se aducem la cunoștința lectorilor noștri și câteva nume ale aceluor romani din Brășov cu ținutul său și din țările vecine, pe care îi aflăm consemnați în registrele vechi de înainte cu aproape 400 de ani, adică de pe la 1503 și mai târziu. O facem aceasta cu atât mai virtos, că după ce s'au asediat în această țară anume în vechiul alu 17-lea sub principii Rakoczi așa numitele companii privilegiate grecesci, stabili în Brășov și Sibiu, compuse din sudii turcesci veniți cu mărfuri orientale mai ales din Macedoni'a și din Rumili'a, mai târziu și din Bulgari'a proprie, locuitorii țerei și chiar autoritățile sale politice s'au fost dedată a considera de greci pe ori-ce neguțatori de religiunea grecescă, era grecii cei adevărați căți se aflau pe aici îngrijiau cu prevedere ageră, că totii comercianții de religiunea orientala se trecea în ochii lumii de greci și nu de alta naționalitate,

cu alte cuvinte, ei au avut de maximă națională a indentifica religiunea cu naționalitatea lor, așa precum au făcut bună-ora mai târziu și sașii cu confesiunea lor augustana (luterană) și maghiarii cu cea helvetică (calviniană), pe care le timbră de confesiuni naționale, de ex. magyar vallás, sub care se înțelege până în ziua de astăzi legea calvină.

Este bine că se însemnamu chiar acilea, că armenii abia erau cunoscuți după nume în Transilvani'a până pre la a. 1700, era jidovii nu erau suferiți în această țară decât numai în Alba-Carolina sub imediată supraveghere a episcopului romano-catolic cum și în vreo 3—4 sate sub domni'a unor aristocrați mari. Până la 1848 numărul lor nu trecea preste 4000. Așa până către 1700 în Transilvani'a treceau de comercianți numai sașii, mai mult numai cu mărfuri apusene, și cu unele locali, era de comercianți cu mărfuri orientale atât coloniali cât și de manufacturi numite turcesci, cât și de produse și animale treceau grecii; dară în registrele publicate din 1503 abia află aici-colo câte unu grec și acela nu trecut că atare în registrul vamilor, ci combinându pe nimerite, după câte unu nume grecescu.

Spre a merge cât se poate mai sigură către scopul nostru, mai premittemu aci unele observații, precum de ex. 1) că în registrele de înainte cu 380—400 de ani numele persoanelor, orașelor, regiunilor, chiar și ale țărilor sunt scrise de nu se poate mai variat și mai schimosit, nu numai cele românești, ci toate din orice limbă, era de ortographia nici vorba nu poate fi, în cât ea poate se fia unu adevăratu modelu pentru fonetistii noștri cei mai fanatici, precum se va vedea îndată din mai multe citățiuni. 2) Să se scia, că ori-unde vom da în vastul volumu preste cuventele Belgerey, Bylgerey, Bulgaria, Bulgarus, poate la 40 de locuri, acolo nicăieri nu se înțelege țăr'a Bulgariei, nici bulgari veniți din Bulgari'a, ci se înțelegu preste totu numai locuitorii din suburbea de susu a Brășovului numita până în ziua de astăzi Schiai, locuită de câteva mii de romani, cari au acolo două biserici frumoase și parte mare din ei porța și astăzi comerțu, precum îl avuseră strabunii lor. 3) Ori unde vei da peste cuventul sasescu Blesch în această carte, se scii că acela este indentic cu Walachus, Wolachus, Olach și Olachus. 4) Multime de nume românești sunt schimosite nu numai prin aceea kakographia teribilă aplicată de către totii registratorii aceluor vechi, dară din cauză audiului germano-sasescu, carele difere în organismul său firescu, precum difere în multe și audiulu magiaru de audiulu poporalor latină, anume de alu romanilor și alu italianilor, că-ți ca se tacem de vocalele H et A, a caror pronunțare exactă noi nu o prețindem, dară urechi'a germană confundă infricosiatu pe B cu P, pe D cu T, și G cu K, ceea ce facu une-ori chiar și în limb'a lor maternă, era în scrierile străine trecut preste orice regulă gramaticală, totu că fonetistii noștri de astăzi, caror nu le place nici macar unu sierpariu preste siele, că se'i dedea ași țină corpulu mai dreptu.

Dupa acestea lasamu se urmedie unú catalogu de comercianti romani din suburbea Brasiovului (in laintrulu cetatiei nu era permis ca se aiba case) si din unele comune invecinate, apoi altu catalogu de negutiatori din Romani'a. La cei mai multi este pusu numai numele din bapismu si locuinti'a lor; asia le punemu si noi.

Comercianti romani din Brasiovu si din tinutu in anulu 1503.

Aylda filius Michaelis, adeca Aldea fiulu lui Michailu. Acesta adusesse de vre-o 15 ori marfa la vama; facea comertiu cu pesce saratu de specii diverse, de care in acelu vécu mâncau si boierii cei mai mari ai tieriei si se trimitea pesce saratu ca prezentu (poclonu) la vodii si vicevodii Transilvaniei.

Thorosan, totu cu pesce saratu.

Mayne, adeca pe romanesce Manea, cu stafide si cu vestminte orientali.

Dobramir (Dobromiru) cu vite si cu alte obiecte, cu urediu, stafide etc.

Radislaw (?)

Schand, adeca Siandru (famili'a Siandresciloru pâna in dilele nôstre) pesci, céra, piei.

Bratul, (famili'a cunoscuta si astadi).

Milea.

Dobra.

Stan Schopol (Schîopulu?) totu pescariu, care aducea pesce din Munteni'a.

Balind (?) Bulgarus pensarii, metasarii, cingatori, inelitori, cismaria, frene turcesci.

Kosta Bombikay, (Bobancu? pâna astadi), cu stafide, de care se aduceau fórte multe si cu pesce.

Nicula cu pesci.

Iacobus totu din Schiai, pescariu.

Wassy Negru, comertiu cu postavuri din tierile apusene.

Scholka (Șolca din Schiai) comertiu de piei inca si de castori, face si cu pescaria si cu céra.

Kosta de Dydrich (Didrifu lângă Fagarasiu).

Wantscha de Schernest, cu pesce si stafide, (Oancea dela Zernesci, care comuna se mai vede scrisa: Cerne, Czarna, Czaernae, Czaerna, Czaerne, Czarna, Czerne, Zerne).

Koya de Rosinaw (Roșnov) cu pesci.

Andrica pescariu.

Vassy junior.

Volkul (Voicu, famili'a cunoscuta) cu pensarii, cingatori, stergare, inelitoare de capu, vestminte.

Stynne Iacob (Stinghe, pâna astadi) comertiu cu piei si cuțite.

Scherb (Șierbu) totu pescariu.

Stanczul (Stanciulu) pescarii si pielarii.

Radul asemenea.

Mutchesch Myhal, totu din Schiai, dara pro-numele cum se i se póta corege? póta comertiu cu vestminte, asia numite kaftane, cingatori, inelitori etc. dupa cum cerea portulu inainte cu 400 de ani.

Mihela (Michailu) pescariu.

Peter Hedisch totu din Schiai, pescariu; dara numele?

Stoyka Wurst (?) totu din Schiai, pescariu.

Gergel (?) totu de acilea pescariu.

Wlad dela Tohanu, comertiu cu vaci, boi, arama.

Vassy filius Wantscha cu boi si cu vaci.

Myhal de Schernat (Mihaiu dela Cernatu cale de 1½ óra) cu vite.

Naglatul (?) totu din Schiai, pescariu.

Wassy et Nicula companioni (tovarosi) la pescaria.

Dimitro Bulgarus, adeca totu din Schiai, cu pesci.

Yon (Ioanu) totu din Schiai, cu pesci.

Sayca Bulgarus totu cu pesci.

Alda de Rosinow, adeca unu altu Aldea dela Roșnovu, totu cu pesci.

Acestu numeru de 40 nu póte se fia exactu, pentru că elu este scoșu numai din registrele vamei brasiovene, adeca atâti câtú au vamuitu marfile loru in cursulu anului; este inse de regula multu mai mare numerulu aceloru negutiatori, cari nu aducu ei insii de a drep-tulu marfa din strainatate, pentru că totu ei se platésca vama, ci cei mai multi cumpara dela asia numitii grossisti sau comercianti mari numiti pe turcesce Lptangii, cari aducu marfi in cantitati mari sau cum se mai dice cu ridicat'a, en Gros, de sume mari. Preste acésta mai sunt ori si unde negutiatori cu marfi cumparate din tíera si vendute totu aci in laintrulu tieriei, cari n'au a face cu vamile, pentru aceea inse ei totu sunt negutiatori. Considerandu acestea impregiurari, credemu ca nu exageramu intru nimicu, daca la susu aratatulu numeru vomu adaoge pentru Brasiovu si tinutu inca 60, cá se fia 100.

Inse nici numerulu de 100 nu representa nici pe departe starea comertului brasiovénu de inainte cu 380 de ani, ci la acesta trebuie sè se adaoge comertiantii sasi atâtu cei numiti in registru câtú si altii câtú voru fi mai fost, precumu si puçini magiari anume ciangai din Sacele.

Dara comertulu vechiu alu Brasiovului nici asia nu este prezentatu, ci mai vine dela pag. 36 inainte clasea negutiatoriloru mari, numiti in registrulu latinescu „Mercatores magni seu grandi. Acestia inse sunt mai toti sasi si anume la loculu 1 consortiulu de patru: Lucas Renner, Lucas Czeresch, Iohannes Groman et Georgius Hyrscher, cari facu comertiu cu inu, postavuri, cuțitaria straina fórte cautata pe acelea timpuri cu diecile de mii, metasarii, covóra (tapete) tieseturi cusute cu firu, unele coloniale cá piperiu, ghimberiu (zingiber) si alte obiecte de comertiu aduse unele din tierile apusene, altele din orientu. Alte case comertiali mari din locu sunt numite in registru: „Iohanes Kylbaw et Aylda (Aldea), Mathias Papir, Crewéze Merten junior, Iohannes Schirmer, Schwarz Petter, Iohannes Benckner, Lucas Renner, Marcus Racz, Iohannes Groman, Georgius Hirscher, Petrus Schram. Asia dara intre comertiantii mari locali numai unu romanu, si eu me miru cum a intratu si

acesta între fruntasii sasilor într'unu vécu, pre când în cetatile sasesci între murii loru necum romanii, dara nici aristocratii tieriei nu erau suferiti a'si cumpara proprietate, pentru cá se nu o patia precum au patitu la Clusiu, care în cursu de cateva decade s'a prefacutu din comuna sasésca în comuna unгурésca. Se póte inse cá din alte impregiurari cuprinse în desu citat'a colectiune se va esplicá si esceptiunea facuta cu Aldea.

Comerciulu principatelor romanesci cu Brasiovulu. Informatiunile relative la acestu comerciulu externu merita tóta atentiunea si apretierea nóstra indata-ce vomu merge în mintea nóstra cu patru vécuri mai inapoi. Unu altu catalogu secu, dara semnificativu ne va spune mai multu decâtu ori-ce alta explicatiune. Din cele mai multe orasie moldavo-romanesci, dintre care unele nici nu mai existu, steteau în désa comunicatiune comerciala cu Brasiovulu atátu în producte câtu si în manufacturi de importu si exportu. Ne-ar ținea prea lungu a face unu catalogu exactu anume alu negutiatoriloru cari veniau mai desu la Brasiovu; vomu înregistra numai pe unu numeru órecare dupa orasie, precum:

Dela Pitesci: Nago (Neagu) inportu; Oprea; Dragomiru; Kynde (Cândea); Dimitru; Dan; Mircea.

Dela Buzeu: Stoianu; Dragota; Moscu; Nanu; Radul; Dimitru; Dragia; Simon; Nicola; Manea; Oprea; Petru; Neagu; Nenzul (Nenciulu); Yon (Ioanu); Stan; Tudoran; Mosiu; Tabuciu; Iwan; Stoian; Nanu; Ganosdan; Wantscha (Oancea).

Din Thorschor (Tergusoru?) Filipu; Yncza(?): Radul; Nicul; Stoianu; Iwan; Nicula; Stan; Francila; Musiat; Myrkan; Wantscha (Oancea); Nicóra; Constandin.

Din Waynolesti (dóra Voivodesci?): Bratul.

Din Stoinesci: Radul.

Din Moldova fàra a numi localitatea: Sydo(?) inportu; Gavril cu boi si vaci; Tudor cu boi; Costa fiulu lui Marcu are urediu; Iwan import.; Andrica; Inza; Stanila; Barydsch (Barici?); Mihaiu; Gergel; Laurentie; Cosma; Ignat; Siorban; Andrica; Petru; Danciul.

Tatrusch (Totrusiu în Moldova): Michail importu, vite; Becriciu; Magoi; Petru; Vasifu.

Campulung (în Muntenia): Michail; Stoica; Nagzul(?); Dragomir Kareza; Golta; Bomsilla (Bancila); Dimitro; Vlad; Stan; Lepssi(?); Radul; Vlad de Ruka (Rucaru); Oprea; Demeter; Bota de Rucaru; Dragusiu; Petru; Torosan; Buda; Stanciulu; Komma (Comanu); Nagzul Lupu; Radu Rosca; Cucuricu; Baida; Sawad(?) Cristian; Mihailu din Rucaru.

Kympana (Campina) Mansul (Manciulu); Siorban; Costa.

Argesiu: Tachol(?); Michailu; Petru; Manel; Voicul.

Dela orasiulu Floci: Bran, importu; Constandin importu; Dobra; Manciul; Stefan.

Braila: Nicula; Roma (Roman?); Bucur; Filipu; Domuncusiu; Micula; Stoica; Aldea.

Dela Rybmik (Rómnicu): Nagomir; Buda; Stan; Oprea; Musiat.

Dela Mircesci: Micul, importu.

Thargovistia: Michail; Datalmir(?); Mansul (Manciulu); Axem (Axente?); Michnea; Francilla (dóra Frațila?); Ucnasiu(?); Dán; Siorban; Mateiu; Voiculu; Frandoi Radila; Stoian; Tatul; Dumitru; Frangopolu; Nichifor; Radul Griseus(?); Stefan.

Dela Bréza: Nago (Neagu).

Ghergiti'a în Moldov'a; Griffo; Bratul; Treffel (Triful?); Stopanu; Costa; Albu.

Slatina: Bayda (dóra Badea?); Petru; Koyca; Tudor; Datul; George Golta;

Bonsci: Sychyan.

Bucuresci: Dragan; Ywan; Radul; Stoica.

Bacau: Dragusiu.

Barlad: Mircea; Lucas; Miklos; Tomas; Solomon; Michail; Dan cu vite; Martin; Micul; Dragomir.

Suceava: Angel; Inaschko (Ivascu).

Rosch (Rosii-de Vede în Muntenia) Radislaw; Bratul; Costa; Voicu.

Dela Putna: Balasiu; Pugil(?); Yon cu boi si cu vaci; Lucas cu vite.

Ona de Tacus, adeca Oanea, Onu, Ioanu dela Tecuciu.

Porcareni în Moldova: Kinda (Cândea).

Vaslui: Stan; Dumitru; Nigzicca(?) cu vite; Ieremia totu asia; Andrica detto: Simon; Oprea vine dintru odata cu 128 de boi si platesce vama 12 florini 37 aspri. Gavrylla (Gavrila venise cu 48 de boi si 16 vaci); Buda; Yon.

Dela Husi: Dragusianu cu 47 vite mari. Simon cu boi.

Pàna aici amu fi scosu vreo 200 de negutiatori, cari veneau la Brasiovu cu marfa de vendiare, éra de aici cumparau alt'a. Nu 'iam scosu pe toti din registre; atàtia sunt prea de ajunsu ca lectorulu se póta combina mai departe, mai alesu când ii vine în ajutoriu inca si altu registru care se incepe dela pag. 46 si sub titlu latinescu Sequuntur Moldavienses et Transalpinenses sunt trecuti comerciantii moldavo-romani grossisti, cari aduceau marfi în cantitati mari, întieghendu marimea aceea numai în proportiunea numerulu locuitoriloru, a civilisatiunei, a lipsei totale de drumuri facute si a securitatiei publice de înainte cu 400 de ani, éra nici-decum luandu vre-o mesura dela timpulu nostru. Preste acésta se luamu în consideratiune inca si lips'a totala de legi favorabile comerciului în acestea tieri, prin urmare si lips'a de creditu, pre când lumea pre la noi nu visá de cambii, de sole, de accepte, de giruri si de proteste, în fine si puçinatatea monetei si dés'a ei falsificare. Cu tóte acestea pe noi ne surprinde numerulu comerciantiloru grossisti din tierile romanesci. Catalogulu loru din 1503 pre càti venisera cu marfi la Brasiovu este dupa localitati acesta:

De Thargovistia: Gogosch*). Kyrka Negra. Dimitro filius Dragotha. Mihaleo de Thargovistia. Popa Armeneus de Thargovistia. Kosta Urla. Sawa frater Marcusch.

De Compolong: David. Dimitro filius Drintscha (aduce marfa fórte multa). Radilla, item Stoyka filius ejus. Thudoran Bogath, item Stan filius ejus. Bomsilla, Dragyss Skiler. Stoyka Gunczka. Bomsilla et Nagzul. — Nagzul. Golta. Golta Voyka et Stoyka. Voyka. Yuanus Parvus.

De Thorschor: Bassa. Dimitro Albul. Stanislav. Radul filius Manela. Stan frater Dimitran. Creze. Venzul. Radul Crewcz. Stan Kokocz. Mayne Scherb. Schernat. Dimitran. Albasch. Thudoran Negru. — Kyrsta. Stanilla.

De Bukurest: Myhayl. Michne filius Costandin: Yursa. Dragoy. Michne.

De Girgicz: Dragan. Sombatin. Vaszy Roscha. Stanilla. Maruschka. Thudoran Roschka. Petro Thurcul. Fedor Bulgarus. Vaszy Negru. Albul. Stanczul.

De Schutscava: Nicula marfa multa. Dragan. Vartan. Casper. Anak. Yuanus. Borboss. Martin. Magradyttsch. Iuaschko.

De Moldavia: Andrica. Babusch. Hannusch.

De Stoyneest: Radul. Uruasch.

De Albanest: Draguslaw.

De Bossow: Nigrilla. Manela.

Asia ar fi vre-o 73 comercianti moldavo-romani grossisti. Chiaru si numele lor ne dau materia de cugetat si reflectatu la ele. Inainte de tóte merita a se observa, cà de inainte cu 380 de ani abia dai preste vre-unu nume grecescu de comercianti; se pare cà dupa caderea Cpolei in 1453 in urmatorii 60 de ani comerciantii greci in locu de a scapa incóce, s'au trasu cei mai multi in Itali'a si mai alesu pe teritoriulu republicei venetiane pe atunci potente, éra alta parte a trecutu impreuna cu multi calugari in Russi'a. Dàmú inse preste multe nume slavóne, ceea ce se esplica fórte usioru din domni'a limbei slave in biserici si in statu. Acestea inse remàie pentru istorici si filologi. In volumulu intregu de 769 pagine nu vei afla unu singuru nume de jidovu comerciantu sau in alta calitate. Nu e mirare; sasiu nu 'iau suferitu nici-odata. Ací merita se mai aflamu cà ce marfi aduceau acei grossisti moldavo-romani in Brasiovu, prin urmare in Transilvani'a. Natur'a comerciuu lor se póte cunósce prea bine din notele vamesiloru ori când aplica adduxit=au adus, adeca de importu, éra când scriu portavit ad partes transalpinas, insémna cà au exportatu, au dusu de aici. Ei importau in cantitati mari marfi coloniale de mancare si dresuri, cà piperiu, ghimberiu, cuijóre, scortisjóra, stafide, smochine, urezu, apoi bumbacu. metasa, céra, lãna, tieseturi diverse de lãna, bumbacu, de peri de camila, de metasa in tóte formele si la tóte trebuintiele, cum si de luxu orientale, aduceau inse fórte multa marfa européna

*) In acésta parte a estraseloru nóstre respectamu ortografi'a numeloru intocma precum se afla in originalu.

mai alesu postavuri, chiaru si din Itali'a; asia vedemu vamuite postavuri si alte stofe de Bergamo, de Verona, de Breslau (Vratisloria), Görlitz, din cetatile renane si din Holanda, de ex. dela Colonia (Köln), Speyer (Spira), Mecheln; erau cautate si cele dela Nürnberg, Weert, Lund, Brügge etc. Cuțitari'a inca era unu articulu importantu si altele multe, pe care nu suferu spatiulu a le numerá la loculu acesta. O singura observatiune si inchiaiemu estrasele nóstre despre comerciulu purtatu de romani inainte cu 400 de ani. In alta recensiuone vom cerceta fórte pe scurtu civilisatiunea si barbari'a dupa urmele aflate in registrele dintre 1503—1526.

(Va urma)

Starea scóleloru in Principatulu Tierei romanesci pãna la sfãrsitul anului 1838.

Sub acestu titlu fericitulu Ioanu Eliad impartasise unele date in Almanachulu literariu pe anulu 1839, publicatu in tipografi'a sa. Fația cu reformele prin care a trecutu instructiunea publica la romani preste totu in acósti cincidieci de ani din urma, dara mai alesu in fati' reformeloru radicali taiatóre departe in viitoriu, care se discuta si se introducú tocma acum in Români'a este de celu mai mare interesu cà se aruncamu câté o privire si inapoi, se vedemu curatu, de unde plecase la romani invetiamentulu publicu si la ce stadiu va fi ajunsu elu, adeca care e distanti'a între punctulu de plecare si între acela pe care se afla elu astadi.

Care va fi fost cultur'a sciintifica inainte de Georgie Lazaru si dupa elu pãna la datele publicate de catra Eliadu le póte aflá oricine din pén'a reposatului Petru Poenaru si alui George Sionu membrii ai academiei romane, cari in discursurile loru academice ținute in 8/20 Sept. 1871 le-au descrisu intr'unu stilu asia de plasticu, precum era in stare a scrie numai unu directoru de scóle, care petrecuse aprópe cincidieci de ani in serviciulu instructiunei publice, cum si unu patriotu, carele pre lãnga ce functionase in ministeriulu instructiunei publice din Moldova, mai are si talentulu de a da lucrurilor definitiunea cea mai nemerita.

Despre starea scóleloru din capital'a Munteniei in anulu 1838 Eliadu ne dà numai urmatórele informatiuni:

Eforia scóleloru, care astadi s'ar numi consiliu sau senatu alu instructiunei publice, era compusa din trei membrii de ranguri inalte asia dupa cum erau ele definite in Regulamentulu organicu alu tiei sau adeca in constitutiunea dela 1830, anume Marele banu Michailu Ghica frate mai mare alu Domnului Alexandru Ghica, marele dvornicu Alexandru Filipescu lu supranumitu Vulpe pentru prudenti'a si spiritulu seu prevedietoriu, marele logofetu (cancelariu) Barbu Stirbeiu. Cu titlu de colaboratoru (secretariu) D. N. Picolo (de origine italianu). Directoru alu tuturor scóleloru fusesé denumitu inca dela 1832 din timpulu gubernului provisoriu alu Russei cu comitele Kiseleff in frunte, Petru Poenaru cu rangul boerescu de comis.

Subdirectorul Florianu Aaron, de origine fiu de preot gr. or. din comun'a Rodu in Transilvani'a meridionale, care isi facuse studiile in Sibiu, la Blasiu si la facultatea filosofica din Pesta, dusu in Munteni'a mai antaiu de càtra renumitul boieru Golescu — tata alu fratiloru Golescii gloriosii contemporani ai nostri. Lui Aron i se dedese rangul regulamentariu de Medelniceriu.

Acésta erá efori'a scóleloru sub domni'a lui Al. Ghica-voda.

Cancelari'a eforiei: secretariu N. Iiescul cu rangul de vistieriu. Cassariu C. Ciornovodeanul cu rangul de pitariu. Registratoru S. Vasilescul fara rangul boierescu. Scriitori P. Teodorescul, V. Ionescul.

Candidati de profesori: M. Iarca. A. Zotu. T. Frumusianu.

Bibliotecariu alu colegiului medelniceriu D. Ioanidu. Custode ajutoriu D. A. Gugiu, Conservatoru alu muzeului nationalu (pe atunci in embryone) D. S. Vallenstein, germanu, omu de merite pentru acelea timpuri.

Economu alu mosiiloru scóleloru D. T. Moisiad.

Portariu si epistatu (pedelu) alu colegiului D. C. Teodorescul.

De si aci datele se repórta la colegiulu S. Sava, pe locul caruia stá astadi universitatea, dara catalogulu profesoriloru sei nu se arata la locul acesta; se insémna numai adresele invetiatoriloru sub titlu totu de profesori dela asia numitele scóle incepetóre din Bucuresci, care comparate cu multimea si calitatea celor de astadi merita tóta atentiunea nóstra. Adeca ce si câte scóle elementarie si câte institutori se aflau in acea capitala inainte cu 48 de ani?

Clasele incepetóre dela S. Sava in localitatile monastirei de odinióra erau:

La Clas. I. si II. Vasilie Jorj si avea 306 scolari.

Cl. III. Pitariulu I. Poenariu cu 207 scolari.

Cl. IV. D. A. Marinu cu 95 scolari.

La biserica Amzei erau numai doue clase, institutoru D. A. Cretia cu 68 scolari.

La s. Georgie vechiu, unde mai tardiu s'a infiintiatu gimnasiu, se sbuciumá brasiovénulu D. C. Petroviciu in doue clase cu 101 scolari. Sum'a totala a scolariloru din acelea scóle elementarie 677 pentru o poporatiune care pe atunci se apropiá la o suta de mii. Ne trebuescu cifre mai elocente decât acestea? Astadi numai in doue licee din Bucuresci vei numera aprópe una miie de studenti, cà-ci anume in a. 1884/5 au fost in liceulu S. Sava 541, in liceulu Mateiu Basarab 383=924. În tóte 8 liceele din tíera 2726. În cele 3 gimnasii din Bucuresci si anume Lazaru 320, Michaiu 214, Cantemir 127=661. În tóte 22 gimnasii din tíera 4763 scolari; éra in 8 licee 666; totalu 5429.

Au esit si inainte cu 50—60 de ani tineri moldavo-romani la scóle in strainatate; mai multe familii fruntasie isi aduceau pedagogi straini in casele lor, pentru instructiunea prunciloru, se aflá si câte unu asia numitu pensionatu, in care se invetiá câte ceva mai alesu in

limb'a franceza; cu tóte acestea, diferenti'a intre starea instructiunii publice de inainte cu 40—50 de ani si intre cea de astadi este atátu de extraordinara, in càtu cugetandu la ea, trebuie se ne incordamu puterile mintiei, pentru-cá se ne esplicamu acelu progresu facutu cum s'ar dice intr'unu resufletu, in 50 de ani 150 inainte. Este inse si mai interessantu a reflecta la acea neindestulare aprópe generala a natiunei, care se manifesta chiaru acuma fatia cu mersulu instructiunii publice in Romani'a. Mai multu si decâtu acésta; tocma gubernulu este acela care o critica mai aspru fatia cu inaintarea culturai scientifice din cauza mai virtosu cà organizatiunea o vede si defectuósa, si nesigura, precum se póte cunósce din motivarile sale date la noulu proiectu de lege, din care aflamu, cà Romani'a are pâna acum cu totulu preste trei mii de scóle, din care vre-o 2500 sunt scóle primare rurale, sau cum le dicu dircóce de munti, satesci; din acestea 2082 intretínute de stat, éra restulu de comune si de districte.

În Almanachulu citatu mai susu Ioanu Eliadu mai dete unele informatiuni relative la cultur'a nationala a romaniloru sub titlulu acesta:

„Numele a mai multi barbati sitinerice au contribuitu sau au figuratu la regenerati'a limbei.“

Vedemu ca de cativa ani incóce se incéca unii literati romani a scrie istori'a limbei si a literaturai romane. Nu e departe timpul cându istoricii voru cere a se compune si istori'a culturai generale a natiunei nóstre; celu puçinu preparative au inceputu a se face si in acestu intielesu anume in Romani'a. Cu càtu acestea incercari merita lauda mai mare, cu atátu lips'a de materialu, de date numeróse si sigure dintr'unu periodu in altulu este mai tare simtita. Au fost fórté puçine și fórté scurte acelea restimpuri in viéti'a nationala a poporului romanescu, in care literatii sei pre càti ii va fi avutu, se fia fost in stare de a scrie si a tipari câte ceva oricum si ori când le-ar fi placutu lor. Au fost si epoce, in cari nici chiaru Domnii tiei nu cutediau se lucre pe fatia cu energia pentru inaintarea culturai, ci mai multu pe sub mâna, indemnandu intre patru ochi, sau in mai multe casuri dicèndu càtra cei cari cereau institute publice: Ceea ce 'mi spuneti voi mie, eu nu le audiu; nu mi-le spuneti; daca veti face voi insive ceea ce doriti, eu nu ve voiu impedece, dara la mine se nu ve provocati. Era unu timp, in care nici Russiei nici Turciei nici Austriei nu le placea infiintarea de institute publice in principatele romanesci. Datele impartasite aci de Eliade sunt culese din timpuri de acelea, si este de lipsa cá cunoscint'ia lor se tréca regulatu dela o generatiune la alt'a, se nu se dea uitarei, cà-ci nu trebuie se ne prea incredemu viitoriului; pessimisti cu capulu in pamèntu nici decum se nu fimu, dara spiritulu prevedietoriu se nu ne lipsésca nici-odata, se cugetamu cà ce póte se aduca dio'a de mâne. Dara se vedemu ce ne mai spune I. Eliadu:

Tata al gramaticăi românești numește Eliadu pe boierul Ienache (Ioanu) Vacarescu din vécule alu 18-lea.

Celu de antaiu care a supusu limb'a sub regulele poesiei si va sluji de modelu clasicu, dice Eliad că a fost Iancu (Ioanu) Vacarescu din vécule acesta. *)

Fundatorulu scólei dela S. Sava si antaiulu invetiatoriu alu sciintieloru in limb'a patriei a fost George Lazar.

Celu de antaiu aducatoriu alu metodulu Lancasterianu in Tíer'a romanésca, Dimitrie Vile.

Celu de antaiu traducatoriu alu acestui metodu si incercatoriu a'lu pune in lucrare a fost Daniil Tomescu. Pedecele l'au facutu a'si parasí patri'a si a muritu in seracie intre studentii universitatiei din Buda.

Celu de antaiu care a pusu in lucrare metodulu acesta in limb'a romanésca, T. Paladi.

Sprijinatoriulu si staruatoriulu de a se intemeia scóle sciintifice in limb'a patriei a fost banulu Const. Balaceanulu.

Restauratoriulu si infrumsetiatoriulu scólei din S. Sava, cum si razimulu si sprijinatoriulu ei a fost reposatulu Domnu GRIGORIE GHICA.

Istoricii romani despre inceputulu si intemparile Romániloru: Printiulu Moldaviei Cantimir, Vorniculu Moldaviei Ureche. Petru Maioru, Sincai. F. Aaron.

(Atát'a si numai atát'a se sciá in Munteni'a inainte cu 48 de ani despre istoricii si chronicarii romániloru!)

Celu de antaiu literatoru român, interprindietoriu a arata originea fiecarui diceri, si mijloculu cum se póte cultiva si imbogati limb'a, P. Iorgovici. (Din Banatu).

Cei de antai discipoli la matematica si filosofia in limb'a romanésca sub Georgie Lazaru au fost: Ioanu Pandele (mortu in Italia), Ioanu Măinesculu, Ioanu Crăsnariulu, Daniil Tomescu, Constantinu Panculu, Ioanu Eliadu.

Cei de antai tineri trimisi spre invetiatura in Europ'a cu cheltuiel'a patriei: parint. Efrosinu Poteca (mai tardiu profesor, apoi egumenu), I. Pandele, Sim. Marcovici, Const. Moroiu. (Dupa mórtea lui Pandele a a fost trimisu P. Poenariu. Red. Tr.)

Reorganisatoriulu scóleloru nationale si indreptatoriulu pe o regula si sistema uniforma a fost Petru Poenariu directorulu lor in fiintia.

*) Când am caletoritu mai antaiu in Augustu 1836 in Munteni'a cu domnulu Timoteiu Cipariu pe atunci profesorulu la facultatea teologica, aflandu-ne in Bucuresti am fost primiti cu multa bunavointia si afabilitate si de cătra Ioanu Vacarescu boieru-poetu si patriotu eminentu că toti barbatii căti au avutu tíer'a din acea familia ilustra. În acea epoca Vacarescu se aflá in flórea vietiei sale; barbatu seriosu, adevératu patriicu de caracteru anticu, carui inse'i placeau si glumele modeste, cum place sarea in bucate. Din tóte mi-a remasu glum'a ce ne facu in trecerea nóstra cătra S. Sava, aratandu-ne intr'unu unghiu alu unei case pe unu bietu de ascuatoriu (Schleifer) cam petecitu: „Éca domniloru unu omu venitu la noi, de trei ori neamtii.“ Red.

Celu care voiesce se fia informatu mai bine despre inceputurile scóleloru romanesce in Munteni'a si mai de aprópe in capital'a Bucuresti, nu póte se tréca cu vederea patrioticele memoriale dela Poenariu si Sionu, care se cuprindu in Analile academiei dela 1871, au aparatu si in publicatiune separata sub titlu:

Georgiu Lazaru si scóla romána.

Memoriu de Petru Poenariu. Discursu de receptiune in societatea academica romána urmatu de discursulu tinutu la acésta ocaziune de G. Sion. În siedintia solemna dela 8 Septembre 1871. Cu portretulu lui G. Lazaru si Anexe. Bucuresti 1871*).

În Maiu a. c. s'a desvelitu in Bucuresti statu'a de marmora a lui G. Lazaru pusa lui cu spesele natiunei si cu solemnitate precum se pusese si lui Ioanu Eliadu. Discursulu ministrulu de culte si instructiune publica tinutu cu acea ocaziune dete solemnitatiei unu lustru, pe care nici tempestatile cele mai furióse nu voru fi in stare se'lu intunece, precumu se intuneca sau alterédia lustrulu datu de cătra artisti monumenteloru inaltiate din materiile cele mai solide si resistente la stricatiune. Ministrulu inse a spusu ca Lazaru fusese nascutu si crescutu in Ardealu, unde'i si pausédia osementele sub piatra de marmora asediata pe mormentulu lui de cătra fostulu seu elevu, acum repausatulu comite Scarlat Rosetti. Acésta nu insémna mai puçinu, decâtu că si romanii ardeleni au datorinti'a morala de a onora si conserva memori'a de mii de ori binecuventata a acelu apostolu alu culturei nationale, éra acésta cu atatu mai virtosu, pentrucá dreptu se spunemu, cuventele lui Eliadu pronuntiate intre lacrimi atunci candu elu si Chr. Telu petrecura pe Lazaru pàna cătra satulu Banés'a, „Întru ale sale au venitu si ai sei pre densulu nu l'au primitu,“ suna si la adres'a ardeleniloru, cari intre anii 1820—1825 inca totu mai dormitau vegetand intru intunerecu si umbr'a mortiei. Red.

Meseriasiulu romanu.

Puçinu dupace se infintiase Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu inainte de acésta tocma cu 25 de ani, adunarile sale generali si comitetele au si reflectatu preste puçini ani la acésta ramura importanta si in proportiunea preamodesteloru sale mijlóce a inceputu a incuragia imbratiosiarea de profesiuni prin votare de ajutorie.

Reforme de acestea petrundu fórtu incetu in masele poporulu, carele cá si in agricultura si cá in alte ocupatiuni omenesci mai niciodata nu incepe, nu ia initiativa, ci astépta se incépa altii, „mai cu minte decâtu elu.“ A datu Ddieu că preste alti 2—3 ani s'a intemplatu si acésta. „Audi me, că si protopopulu nostru si-a datu pe unu fecioru la fauria; dara uite mei Petre, că si dom-

*) De vendiare in Sibiu la libraria W. Krafft, pretiu fixu 40 cr., cu posta sub banda † 45 cr. Se mai afla vre-o 20 exemplarie.

nulu cela, de romanu a datu pe alu seu cá se invetie eurelari'a. Ce-o mai fi si asta?" — Dupa vre-o 4—5 ani acei feciori de domni se întórsera in comuna bine imbracati, si nutriti, inca si asia destepti la minte, in cátu se mirau toti ómenii cá de unde pâna unde au esitu ei asia „frumosi.“

Dintr'unu anu in altulu ajútórele se inmultiau, éra numerulu invetiaceiloru si din ei alu sodahiloru, ici-colo si alu maisteriloru crescea. Intre ácestea vine si societatea „Transilvani'a“ cu ajútóriele sale respectabili, prin care se dá o incuragiare noua parintiloru de a'si impartí pe fíii loru, a'i face nu numai economi si carturari, ci si profesionisti, éra altii si comercianti. In aceiasi ani se formédia reuniumi pentru meseriasii in Sibiiu sub óchii asociatiunei transilvane, in Brasiovu si Clusiu sub conducerea mai multoru barbati de inima din inteligenti'a superióra, intre cari escelédia cáti'va din ambele cleruri cari sciau mai bine cá toti cá Ioşifu fusese de profesiune templariu (mesariu) si cá Isusu Christosu inca aleşese cáti'va invetiacei dintre clasea meseriasiloru. Ei sciau si mai multu: cá nici-o biserică a lui Ddiu nu se póte zidi si sustiné fàra conlucrarea energiósă a mai multoru profesionisti si nici ritulu nostru orientale nu se póte esecuta intru nimicu fàra ajutoriulu artistiloru si alu meseriasiloru incepèndu dela aurari, argintari, pictori si sculptori fórte buni, cusetori cu firu, turnatori de clopote, alamari, caldarari, tiesetori din tóte materiile textile, cum metase, bumbacu, canepa, inu si lâna fina, pâna la vapsifori, faclieri, cum si femei care sciu se fremente si se cóca prescuri, parastase, prinóse, covrigi, se férba coliva curata si altele multe. Acei bravi barbati lucrau cu o perseverantia demna de zelulu si patriotismulu loru, pre când éta cá la o parte din ei le cade in sinu eminent'a fundatiune a fericitului Andronic, éra la altii le vine in ajutoriu Blasiulu.

Cu cátu inse numerulu aspiratiuniloru se adaogea, in proportiune si mai mare crescea marea grija a celoru cari s'au pusu in fruntea ácestei intreprinderi, pentru care batuse a unspredeceea óra. Prea bine: o parte a tinerimei nóstre sè se aplice la meserii, dara care póte se fia viitoriulu loru in ácesta epoca de concurentia si lupta pentru existentia pe viatia si mórte? Nici-o cestiune alt'a din tóte câte agitédia spiritele nóstre in timpulu acesta bogatu de crise sociali si socialstice nu putea se fia mai la locu decâtu este ácesta. Multime nenumerata de griji pamentesci ne rapescu mai la fiecare din noi somnulu mai de multeori decâtu ar crede cineva, éra grij'a nóstra este cu atátu mai justificata, cu cátu vedemu bine cá gubernu si legislativele ácestui statu facu de 18 ani incordari estraordinarie prin legi, prin infiintari de scóle professionali, reali, comerciali, prin introducerea unoru meserii chiaru si in scólele elementarie, pentrucá celu puçinu elementulu magiaru se apuce inainte, se afle gustu si aplecare la arte si meserii. Espositiunea din a. 1885 a datu probele cele mai invederate, pâna la ce mesura nu au prinsu radecina aplecarea cátra meserii la magiari, cu singur'a esceptiune de câteva profesiuni din cele mai ordinare, fàra care nici popórale cele mai

puçinu cultivate n'au potutu se existe nici-odata si care le erau cunoscute din mosi si stramosi.

Se dice si despre magiari cá si despre romani, cá din natur'a loru simtu aversiune cátra arte si professiuni. Mai la vale vomu reveni si la cestiunea ácesta.

Acei ómeni preste mesura zelosi dintre noi, cari aru asteptá cá se producemu progresse in fug'a locomotive-loru, ridica ácesta lipsa de aplecare la loculu antaiu cá cestiune pe care amu avea se o resolvimu, sau adeca: se aflamu si se aplicamu mijlóce multu mai intensive decâtu s'a intemplatu pâna acuma spre a impartí tinerime neasemenatu mai numerósă la invetiarea nu numai de cele noue sau diece profesiuni ordinare si fórte prosaice cunoscute bine reu de sute de ani si in tierile locuite de romani, ci si la altele póte de diece ori mai multe, pe care nici chiaru patriotii nostrii magiari nu le cunosc de locu, de si stetese in voi'a loru de ale invetia de multu, éra sasii pre cátu le cunosc si le exercitédia, nu mai sunt in stare de a tiné concurenti'a nici chiaru cu austriacii si cu cehii, éra din caus'a ácestei nesciintie ei si noi ne facemu tributari altoru tieri cu miliónele preste anu. Bine se fia intielesu, cá noi aici nu presupunemu nici-o manufactura de luxu, fàra care amu putea fi înca o suta de ani, éra fàra altele pentru toti vecii, dara intre obiectele de luxu nebunescu inventatu cu scopuri blastemate de a surpá vieti'a fisica si morala a unui poporu, este o cale de mijlocu; se afla adeca o multime nenumerata de manufacturi si fabricate, din care o parte considerabila ne este necesaria, altele folositórie, fàra a trece in luxu, si éra altele spre a mai infrumsetia ceva vieti'a omeńsca destulu de amarita. Tóte acelea obiecte manufacte si fabricate noi si toti locuitorii tieri le cumparamu cu bani scumpi dela altii, numai din causa cá noi nu le scimu face. Ce póte fi mai necesariu ómeniloru decâtu multimea uneltelu de feru si de otielu, nu numai grosolane cá o secure facuta de unu bietu faurú țiganu, ci cu totulu altele fàra numeru, incepèndu dela ace, sule, degetarie, pâna la cutítele de rasu, la sabii, spade, palosie, pusci, pistóle, revolvere etc. Afara de linguraria de lemnu ce linguri mai scie face macaru unu singuru magiaru ori romanu in totu cuprinsulu ácestoru tieri? Se între ori-care din noi in câte o bolta de feraria si cutitaria, in alt'a de sticlaria, in alt'a de arme pe la cetatile mai mari si restulu are se si'lu spuna elu singuru. Chiaru cele câte-va profesiuni la care se aplica tinerii nostri, au trebuintia de o suma de instrumente, de vapseli si altele, pentru care sau nu avem nici-unu maistru in tiéra, sau asia de puçini, in cátu ei facu monopolu din artea loru si vèndu focu de scumpu, ori cá in alte casuri sunt numai mesteri-strica, in cátu nu cutédia se comande nimeni nimicu dela ei.

Se mergemu ceva mai departe cu analis'a nóstra. La tipografia totu au mai inceputu sè se aplice câte-unu teneru romanu, multi inse mergu fórte reu pregatiti, când la exercitiulu ácelei arte se cere nesmintitu, cá tenerulu se fia terminatu patru clase de gimnasiu latinescu, sau macaru reali ori celu puçinu asia numitele

clase civili, se scie ceti fôrte bine cu litere latine; cîrile, germane de tôte formele, cum si grecesci, pentru carti theologice si ebreesci. Tipografi'a cere inse si alte professiuni in ajutoriulu seu; fãra turnatoria ea nu pôte nici se esiste; de xilografia (sculptura in lemnu are fôrte desu trebuintia cã si de colori diverse etc.) Cine ile face tôte acestea in tierile nôstre? Si cãti compactori (legatori de carti) avemu de dómne-ajuta?

Arhitecti inteligenti si onesti, cá bisericele si casele facute de ei se nu cada pe noi; aurari si argintari; orlogieri, alamari (Gelbgiesser) cusutorari, caldarari; graveuri (sculptori in metale), zugrafi fôrte buni si mai multi, cá se dispara odata caricaturele din biserici, se remãna numai ce merita eã lucru de arta; litografi; fotografi; fabricanti de instrumente chirurgice si de machine artificiose si fine, de tôte trebuintiele; strugari in lemnu si in metale de totu feliulu; cuțitari; optici; sielari si rotari cari facu trasuri asia dise domnesci, cum carete, calesci, batara elegante si totu feliulu de trasuri pe arcuri de otielu, éra nu numai cara si caróie tieranesci; pietrari buni; chiaru si gradinari artisti, de când gradinaritul au ajunsu a fi o profesiune fôrte cautata; in fine mai multe professiuni care lucra in lâna, cá postavari (panurari) cari facu propriulu postavu sau panura grósa, cum si altii cari tiesu materii mai subtiri din lâna, si cei ce facu tapete sau covóra, perdele, ciucuri s. a. s. a.; intocma asia si cari producu din metase, canepa, inu, bumbacu manufacte diversissime, inca necunoscute in industri'a de casa a femeiloru nôstre.

Apothecari de romani si maghiari cãti ati vediatu si unde? Ici-colo cá o raritate exotica.

Ne va intimpin'a cineva, cá la cele mai multe din acestea arte si professiuni se ceru cunoscintie mai multe din scóle, desemnu, mathematica, geometria, chemia, mineralogía s. a. Se ceru dieu acelea; eu inse mai adaogu cá conditiune indispensabila, cá de acestea cunoscintie sunt de lipsa chiaru si la meseriile cele mai ordinare, cá cismari'a, cojocari'a, fauri'a etc. intru atãta, cãtu de ací inainte noi insine se decidemu a nu mai da nici ajutoriu si a nu mai recomanda la maiestrii pe niciunu tineru romanu, care nu a esitu cu testimoniu bunu din atãtea clase de scóle cãte'i sunt de lipsa la invetiarea profesiunei pe care 'si va fi alesu. Chiaru si cu atãtea cunoscintie, de ex. din 4 clase gimnasiale si reali si pe lânga purtarea cea mai buna tinerii nostrii totu voru avea se lupte greu; éra cu mai puçinu, cu simplulu cititu si scrisu se condamna ei pe sine cá se remana tóta viati'a loru proletarii altora. Chiaru si pâna acum avemu cãteva exemple fôrte triste in acésta privintia.

Din acestea si alte cause intreprinderea rev. sale domnului parochu Bartolomeiu Baiulescu dela Brasiovu de a deschide o fóia speciala „Meseriasiulu romanu“ este mai pre susu de ori ce lauda cu atãtu mai virtosu, cá pasulu acesta in diaristica nôstra a fost unu pasu curagiosu, cá-ci cá se scrii pentru o anumita classa din societatea unei tieri, se presupune cá una cá aceea existe in realitate si cá individii din care se

compune ea nu numai sciu carte, ci cá si intielegu cele citite. Si cu tôte acestea mai remãnea o intrebare deschisa: Cum sè se acopere spesele, când pretiulu fóiei este pe unu anu intregu numai 1 fl. 20 cri. Ce se plãtesci din acelu pretiu, chartia si post'a, sau numai tipariulu, éra celelalte se mérga de pomana? Unu parinte cu familia cui se fãca mai antaiu pomana?

Inse par. Baiulescu care mai bine de 16 ani lucra pentru realisarea ideei sale cu atãta perseverantia, dupa ce a studiatu de aprópe tôte elementele profesionali din Brasiovu, unde existasera si mai de inainte cu chin cu vai vre-o patru corporatiuni de meseriasi romani, si-a intinsu precum scimu, cercetarile sale preste tier'a intréga si ajutoratu de cãtiva confrati ai sei din ambele confessiuni au adunatu atãtea date si informatiuni, in cãtu s'a convinsu cá acum pôte se fãca unu inceputu.

Avemu la mânia si Nr. 6 din „Meseriasiulu romanu“, totu asia variatu in materiile ce coprind cá si cele cinci precedente. Editorulu-redactoru a promis numai cãte 1/2 cõla de Nr., cãte 2 Nri pe luna, uneori inse ese si cõla intréga; éra materiile ce coprind merita se fie citite nu numai de meseriasi; ci si de altii, mai alesu de parinti cu prunci multi cu atãtu mai virtosu, cá acésta fóia speciala are vocatiunea de a desvolta pe largu diversele impregiurari, conditiuni, dificultati, intre care ne apucaramu noi romanii se ne intemeiemu si inmultimu o classa nu numai numerósa, dara si plina de viétia de artisti si profesionisti; totu in sfer'a ei de activitate cade si combaterea prejudetiloru domnitórie la noi asupra invetiarei de meserii.

Acilea ne intórcemu la cestiunea aruncata in mijlocu mai in susu, care ține, cá romanii din natur'a loru simtu aversiune sau mai exactu urgia cãtra arte si professiuni. Chiaru acuma „Meseriasiulu romanu“ aduce in Nr. 6 o poesióra populãra lunga Tata si fiiulu, bine scrisa, in care parintele vorbesce cãtra fiu cu mare despretiu asupra meseriasiloru, batèndu'si jocu de ele, de jupãni si jupanese, de renegati cari se lapada de limba si religiune, in fine numai dupa multe vorbe se indupleca se permitta fiului seu a invetia o meseria, éra atunci mai dice odata cãtra baiatu:

Dara una ti-o insémna,
Si o ia bine de sama:
De neamu nu te lapada,
Limb'a, legea nu 'ti schimba!

Dupa acésta fiu-seu jura cá'lu va asculta, de neamu si lege nu se va lasa.

Óre inse ar fi vre-o mirare, daca romanii ar simti aversiune cãtra professiuni? Se reflectamu la fost'a sistem'a feudala si la asia numite țiehuri (Zunftwesen) si se nu ne miramu de locu. Amu mai observatu si in alti ani, cá regii Germaniei numai in cursu de doue vécuri au putut induplecã pe o parte din poporu cá se lasa campulu, agricultur'a, sè se dea la meserii inchidiendu-se prin cetati.

La noi pôte se mérga acésta prefacere mai usioru; se nu uitamu inse niciodata, cá in adevèru acea aver-

siune este mostenita din mosi de stramosi. Se intrebam pe toti octogenarii nostri cá se ne spuna ei, cu ce despretiu vorbiau parintii si mosii lor despre japáni si japánese de pre la orasie si cum vorbescu ei. Romanulu respecta numai acelea profesiuni puține, fara care nu póte fi agricultur'a lui, inse si asia cu esceptiune de fauri; éra ceea ce respecta elu mai multu, este industri'a de casa, nevast'a si fiic'a lui care'lu inbraca pe elu si pe pruncii lui.

Hei, dara acésta traditiune romanésca merge fórte departe inapoi. Amu vediutu in altu Nr. ce laude pu-sese senatorulu Columella pe agricultura. Se'si ia ori-cine, ostenéla a ceti in poetii Romei Terentiu, Plautu, Martialis s. a. cum batjocorescu aceia pe profesionistii considerati in class'a sclaviloru. Se intrebam inse pe M. T. Cicero intieptulu si seriosulu barbatu de statu, carele L. I de Officiis invatia pe fiiu-seu Marcu cá se despretiésca pe samsari (portitores), pe usurari (foeneratores) si pe negutiatorasii mici, cari cumpara dela a trei'a si a patr'a màna, cum se dicu in dilele nóstre precupeti, sfárnari, martiafoi, desagari, pantlicari, mamulari etc.; se arunca asupr'a unoru profesiuni pe care le numesce necurate, scárnave, urite (sordida), cum belitori de pesci si de vite patrupede (cetarii, lanii), bucatari (coqui), indopatori sau ingrasiatori de paseri (fartores), carii erau sclavii pe la dominii, la campu, apoi carnatiarii, ferbatori de pomade, balsame si alte unsori, maiestrii de dantiu (saltatores), inca si cei ce facu unelte si cubi din óse (talarii) etc. Cicero tîne in stima numai comer-ciulu celu mare, din ai carui portatori se potu face proprietari de pamentu. Cá si alti barbati de statu asia si Cicero inaltia cu laude mari numai agricultur'a, despre care dice cá nu este nimicu mai bunu, mai abundante, mai dulce si nimicu mai demnu de omulu liberu. „Omnium autem rerum ex quibus aliquid acquiritur, nihil est agricultura melius, nihil uberius, nihil dulcius, nihil homine libero dignius.“

Nu va fi nimeni dintre noi' care se nu dea lui Cicero cea mai mare dreptate, inse sub unele conditiuni: daca avemu pamentu de cultivatu, daca acela nu este asupritu de cátra fiscu asia de cumplitu, in cátu agricultorii se despere si se ia lumea in capu, in fine daca libertatea persónei si averei este asecurata deplinu prin legi humane si liberali; in casuri contrarie urmédia blastemu si desolatiune.

Destulu atáta, cá noi amu avutu dela cine se mostenimu despretiu cátra meserii. Ce e dreptu, cá unele de si potu se fia prea banóse, dara si sunt cum dice Cicero, sordide, puturóse, scárbóse, ruinatóre de sanetate; este inse mai mare numerulu celoru mai curáte, din care tinerimea póte se aléga. G. B.

Baile sau Scaldele.

Multe s'au scrisu in tóte limbile si se mai scrie ne-inctatu despre marea necesitate a scaldei in interesulu sanetatiei si alu prelungirei de viétia pentru ómeni.

Sunt mii de ani de când acésta necesitate a fost nu numai recunóscuta la cele mai multe popóra orientali, dupa aceea la elini si la romani, ci mai la tóte scaldatulu a fost inpusu prin legi stricte, éra altele l'au prefacutu in actu religiosu pàna acolo, in cátu multe actiuni omenesci s'au potutu indeplini numai dupace ómenii s'au scaldatu. Asia de exemplu au fost vécuri, in care nu se facea nici-o casatoria pàna nu se scaldau persónele respective si nici la ospetiu nu era suferitu a veni cineva inainte de a lua baia, éra celu care ar fi cutediatu sè se puna la mese fara a se fi scaldatu, o patia, ca'lu scotea pe usia afara cá pe unulu care 'si bate jocu de famili'a care l'a inviatu si de toti ospetii cu cari éra se petróca. In cátu pentru femei, erau si mai multe scaldari rituali pe corpulu intregu, introduse din vécuri.

Dara ori câte s'au scrisu si s'au vorbitu la popóra despre necesitatea scaldatului, totusi mai sunt sute de milióne din tóte popórale, care daca se spala cevasi pe ochi si pe màni, credu cá au facutu totul pentru conservarea sanetatiei lor. In véculu nostru striga medicii pe tóte tonurile, invétia si indémna pe ómeni cá sè se scalde; se publica instructiuni din care se cúnósca ómenii fiacare dupa temperamentu, etate, constitutiunea corpului, starea sanetatiei, ce bai se faca, reci sau calde, cátu de reci si cátu de calde, in ce timpu sè se scalde, pe nemancate sau târdiu, la 3—4 óre dupa mánecare si nici odata satui; cátu se stea in apa, cum sè se pórté dupace s'au scaldatu si altele o multime de invetiaturi bune. Cele mai multe din acestea sunt nuci aruncate in parete. Nu e mirare de cei ce nu sciu cití si de barbari'a lor, se vedu inse chiaru si la popórale care trecu de civilizate, multime de ómeni cunoscatóri de carte, cari necum se 'si scalde corpulu intregu, dara nici macaru baia de picióre nu'si facu in tóta viétia lor, din care cauza la multi le mirósa corpulu cá si carnea ce da in putrediuene. Din ss. scripturi cúnóscemu cá spalatulu picióreloru érá totodata lege a ospitalitatii.

Pe unde nu sunt riuri mari si mici, tréca mérga, ti se pare cá totu s'ar mai erta o barbaria cá acésta. Dara bunaóra tierile Europei sunt fórte bogate de riuri, éra intre acelea tierile locuite de románi mai de nu sunt cele mai bine adapate din tóte. Si totusi cautati de alungulu riurilor si riuletieloru acum in capu de véra, din sutele de mii locuitori invecinati pe ambele tiermuri cáti ómeni se scalda, éra dupace ne vomu convinge de prea puçinulu lor numeru, nu ne vomu mirá daca toti adeveratii medici practici de orice limba si din orice tíera ne voru insirá o multime de morburi mai usióre, mai grele si unele chiaru de mórte cauzate numai din necurati'a trupului, din astuparea poriloru, prin sudorile amestecate cu pulbere si cu alte substantie, apoi inchiate asia pe corpulu, cátu 'ti vine se le radi cu unélt'a de feru ce se numesce radiusia, sau cum se radu soldii pesciloru.

Redactiunea acestui organu alu asociatiunei nóstre si-a tinutu de a sa datorintia humanitaria si totodata romanésca, cá ori-ce carte medicinala au aparutu pàna acum in limb'a nóstra, nu numai se o anuntie, ci se'i

si arate dupa putintia coprinsulu, éra mai alesu publicatiunile dietetice si highienice n'a incetatu ale recomandá dupa putinti'a lectoriloru, precum se póte cunoşce din cursurile mai multoru ani. Totu asia ori-ce studiu si dissertatiune esita din péna de medicu i s'a trimisu spre publicare, indata i s'a facutu locu in acestea colóne. Credemu cá membrii vechi ai asociatiunei n'au uitatu scrierile mediciloru dr. Paulu Vasici, Anastasie Fetu*), Felix, Dragescu, Vuia, Popovici si alti cátiva mai noi. Nu mai dicem nimicu despre cur'a cu a pa rece ventilata in tóte modurile mai alesu in cei cincideci de ani din urma, de când lumea se interesédia de asia numit'a cura a lui Priessnitz, care a fost si mai este obiectu alu celoru mai multe discussiuni intre discipolii lui Esculapu. Nu vomu reflecta nici la baile minerali, a caroru cercetare a degeneratu din necesitate in luxu ruinatoriu de sanetate in tóte acelea casuri, in care ómeni sanetosi sedusi sau de inuibare si de avutii, sau de reclame bombastice, nu le cercetédia pentru cautarea sanetatiei, ci pentru jocu de carti, baluri, desfatari, desiertatiuni omenesci. Nu vorbimu acilea nici de asia numitele bai de aboru, nici de cele romane reinviate din morti mai ántáiu in Angli'a, éra in anii mai dincóce si in Germani'a, asiediate in edificii pompóse, cu alu loru Frigidarium, Tepidarium, Sudatorium et Lavacrum. Despre unele cá acestea redactiunea róga pe dnii medicii nostrii, cá se binevoiesca a ne dá invetiaturile dorige in limb'a nóstra, buna óra asia cum a facutu Dr. med. Hermann Klencke pentru publiculu germauu, despre care dice si elu, cá si germanii se scalda mai puçinu decâtu aru trebúi se o faca atátu din punctu de vedere alu sanetatiei individuale, câtu si din alu intarierii trupesci si sufletesci a natiunei germane intregi. Vedi adeca, cum tindu altii a ingrigi de sanetatea ómeniloru asia, cá daca s'ar putea, in câte o natiune de multe milióne se nu fia nici unu omu bolnavu, ci toti se remáie sanetosi pâna la betránietele cele mai inaintate, caroru le pune capetu numai etern'a lege a naturei**).

Noi acilea ne marginimu numai la scaldele comune, cum am dice, posibili pentru tóta lumea, reci sau calde, dupa trebuintia, asia cum le recomanda tóte vécurile, toti medicii buni si toti contimpurarii câtu se folosescu de ele cu prevedere intielépta.

Éca ce invatia medicii despre folosulu scaldatului. Elu ne tine corpulu curatu nu suferé se se inputia; apoi totu elu ne asigura organismulu in contra unui mare numeru de bóle, ne dá si vigóre (vioiciune) spirituala. Pielea omului este plasmuita de

*) Intre alte publicatiuni ale sale: Descrierea si intrebuintiarea apei cei comune si apelor minerali din Romania etc. Edit. II. augmentata. Iasi 1874.

***) Dr. medicu Hermann Klencke Hauslexikon der Gesundheitslehre für Leib und Seele. Ein Familienbuch. Din acésta carte fórte cautata noi avemu acilea editiunea a sieptea prelucrata si inavutita. Leipzig 1880.

Ddiu asia, cá precum respira aeru prin plumàni, asia se respire si prin porii pielei sale. Medicii au esemple, cá daca aru rade cineva pe unu animalu, de esemplu unu càne cu briciulu preste totu corpulu si apoi l'ar unge cu firnisu cá se'i astupe toti porii, acelu animalu potendu acum respira numai prin plumàni, nu si prin pori, s'ar bolnavi reu si ar crepá. In pori petrunde pe fiecare di pulbere, scame fórte fine abia veduite cu ochii, care se desfacu din camasia si din alte vestminte, cu acelea se amesteca sudorile pe neveduite, se mai scamosiédia si suprafati'a pelei de sinesi; tóte acestea substantie se prefacu intr'unu feliu de massa sau aluatu cleiosu si saratu, pe care'lu póte vedea si pipai ori-cine daca va sta numai 10—15 minute in baia calda si se va freca bine cu sapunu, cá pielea se se móie, cându apoi frecându-se cineva bine i se imple palm'a de soldi, adeca de necuratia. Daca nu vei curati pielea desu si bine, cá se póta respira cum si asuda regulatu, atunci tóte acelea saruri, grasimi, gazuri desvoltate din mán-cari si beuturi, care nu trebuescu organismulu pentru conservarea lui in viétia, se oprescu in láintru, se amesteca in sànge, se punu pe vasele cele fine sau intra in ele, in rinichi, ficatu, splina, plumàni, pe la inima si pe alte parti interne si daca se inmultiescu tare, le turbura functiunea regulata si numai cà-te pomenesci cându cu o bóla cându cu alt'a. Celelalte urmari fórte triste ale necuratiei remànu ca se ni le numésca si esplíce medicii.

Dupa acestea ne punemu întrebarea: care bai sunt de recomandatu, reci sau calde, câtu de reci si câtu de calde?

Asupr'a scadelor reci medicii inca totu mai discuta. Intru atàta inse pare cá sunt de acordu, cá-anume in climate nóstre — numai ómenii sanetosi deplinu se ia bai reci, fia in riu, sau cá plóia sau cá valuri, de esemplu la rót'a morei, sau cá dusiu, adeca lovitura; dara ori-ce escesu este de condamnatu. Cinci pâna celu multu 15 minute dupa gradulu recelei — este de ajunsu in apa rece. Persónele care suferé de inima, de plumàni, respira greu (asthma), de hidropica, de ametieli, de colica (rosuri), sgàrciuri, congestiuni de sànge la capu, se nu se scalde in apa rece, cá potu se remàna morti in apa. Ómeni cari cugeta multu, mai sunt si molesiti, rei de frigu, se se scalde numai vér'a in apa rece, se siadia inse fórte puçinu in apa, pâna ce se mai dedau; cum simtu cà tremura se easa si stergèndu-se bine se se imbrace curèndu, apoi se plece incetu si dreptu acasa. Femeile grele se nu se scalde in apa rece. Betránii inca se nu prea cutedie a'si pune la proba organismulu in apa rece.

Bai calde. Câte o baia calda póte luá si omulu deplinu sanetosu cá preparativa pentru bai reci, dupace apuca a'si destupa bine porii. Câte o baia calda pe septemàna face la multi fórte bine. Dara baile calde sunt mai multu pentru prunculeti pâna la 5—6 ani, pentru betránii ajunsi la mari neputintie, cum si pentru ómenii debilitati, cu dureri de capu si ametieli, cu batetura de inima si alte neputintie, la care tóte este bine a întrebá pe medicu. Bai'a se nu fia mai calda

de 27 multu 29 graduri Reaumür. Celu multu $\frac{1}{2}$ óra e de ajunsu in baia calda, inse miscându si frecându corpulu cu sapunu, apoi cu mân'a facuta pumnu.

La tóte comunele mai mari si mai mañicele s'aru putea separa si inchide câte unu locu pentru barbati, altulu pentru femei alaturea riurilor. La orasie mari este altceva, acolo trebue sè se afe atâtea bai câte se ceru dupa multimea locuitorilor. G. B.

PARTEA OFICIALA.

Nr. 184/1886.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului român luatu in siedinti'a dela 12 Iunie n. 1886.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte. Membrii presenti: D. Baronu Ursu, P. Cosma, B. P. Harsianu, I. Popescu, E. Macelariu, Z. Boiu, I. St. Siulutiu, Dr. Il. Puscariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

Nr. 50. Comisiunea esmisa pentru afacerile cu privire la statutulu de organisare si alu planului de invetiamentu alu scólei de fete a asociatiunei, presenta statutulu revidatu si compusu in conformitate cu vederile esmise de comitetu in mai multe siedintie anterióre, precum si planulu de invetiamentu, conformatu legii statutulu si ordinatiuniloru mai inalte.

— Statutulu si planulu de invetiamentu se primescu in tecstulu alaturatu ./ cu observarea cá sè se inainteze autoritatiloru competente ale statutulu pentru aprobare.

Nr. 51. In legatura cu statutulu de organisare §. 9 membrulu B. P. Harsianu propune, ca salariile personalulu didacticu sè se platésca din sumele ce incurgu din tacele elevelor.

— Comitétulu neadmitendu acésta propunere, remane pe langa tecstulu primitu si amintitu sub Nr. precedentu.

Nr. 52. In legatura cu statutulu de organisare, comisiunea propune a se institui pentru afacerile de invetiamentu unu personalu didacticu de 3 profesori si 2 profesóre, avèndu unulu din cei d'antèi a fi designatu directoru alu scólei, ear un'a din cele 2 profesóre directóra a internatulu.

— Comitétulu adópta instituirea personalulu didacticu in numeru de 5 persóne.

Nr. 53. In legatura cu cele premergatóre comisiunea propune si

— Comitétulu stabilescu:

a) Salariile profesoriloru cu câte 700 fl. v. a. si 150 fl. bani de cuartiru.

b) Salariile profesóreloru cu câte 400 fl. pe langa intrég'a întreținere in internatulu scólei.

c) ca adaosu la salariulu directorulu si la bani de cuartiru 150 fl. v. a., ear cá adaosu la salariulu directórei 100 fl. valuta austriaca.

d) pausialu de cancelarie, procurari de mijlóce de invetiamentu si spese estraordinarie mai alesu pentru obiecte facultative 550 fl.

e) pentru personalulu ajutatoru intregu 640 fl. v. a.

f) pentru întreținerea a 60 eleve in internatu si a profesóreloru si personalulu ajutatoriu cu tóte cele trebuincióse si spese neprevédute in sum'a de 8410 fl. v. a. In totalu sum'a de 12560 fl. v. a.

Pentru acoperirea acestoru cheltueli se stabilescu:

a) tace dela 60 eleve din internatu pentru 10 luni a 22 fl. v. a. dimpreuna cu didacturu	13200 fl.
b) dela 20 eleve esterne didactru de câte 2 fl.	400 „
pe luna si persóna	160 „
c) tacsu de inmatriculare dela 80 eleve a 2 fl.	160 „

In totalu 13,760 fl.

Remànèndu unu restu in favorulu fondulu de 1200 fl. v. a. Totodata se stabilescu conditiile pentru primire in scól'a civila, in conformitate cu dispositiile legiloru regnicolare, si amenuntele pentru primirea in internatu, si se decide a se da, pentru acum, in întreprindere alimentarea elevelor in-terne si a personalulu de supraveghiere si de servitiu.

Sibiiu, d. u. s.

Iacobu Bolog'a m. p. Dr. D. P. Barcianu m. p.
Vice-pres. secretariu.

Autenticarea acestui procesu verbale se increde dloru Cosm'a, Harsianu, Boiu.

S'a cetitu si autenticatu Sibiiu, 25 Iunie 1886.

B. P. Harsianu m. p. P. Cosm'a m. p. Z. Boiu m. p.

Nr. 185/1886.

Procesu verbale

alu comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luatu in siedinti'a dela 16 Iunie st. n. 1886.

Presiedinte: Iacobu Bologa, vice-presiedinte. Membrii presenti: D. Br. Ursu, I. St. Siulutiu, B. P. Harsianu, Dr. Ilarionu Puscariu, P. Cosma, E. Brote, casariu:

Secretariu Dr. D. P. Barcianu.

Nr. 54. Comitétulu avèndu in vedere apropierea terminulu pentru inceperea scólei de fete a asociatiunei si a internatulu impreunatu cu ea, in legatura cu cele dispuse in siedinti'a premergatóre

— decide executarea unui „apelu“ cátra publicu, prin care sè se atraga atentiunea asupra acestei scólei si a internatulu, avèndu totodata a cuprinde conditiunile de capetenie de primire in scóla si internatu, cu adaosulu, ca insinuarile sè se faca pana la 15 Augustu a. c. st. n. — Cu componerea apelulu se insarcinéza biroulu.

Nr. 55. Din aceleasi considerari

— Comitétulu decide a se escrie concursu pentru ocuparea posturiloru de profesori si profesóre la scól'a civila de fete, cu terminulu pana la 1-a Augustu a. c. st. n.

Nr. 56. Cu privire la procurarile obiectelor necesare internatulu si întocmiri interne a incaperiloru de scóla, in ceea ce privesce platirea sumelor de bani recerute.

— Comitétulu aviseaza cassa asociatiunei a plati sumele trebuincióse in acésta directiunea mandatulu, ce se va da din casu in casu de cátra comisiunea esmisa in afacerile de zidire si de prevedere ale scólei.

Nr. 57. Magistratulu orasianescu respundièndu la cerea comitetulu de dato 22 Maiu a. c. Nr. 163. in caus'a de partarei zidulu dinspre parculu orasiulu si a facerei unei intrari la scóla si din acea parte, aduce la cunoscentia, cá in urm'a hotariri de dato 31 Maiu Nr. 4867/1886 acésta cerere nu se póte incuviintia, deoarece teritoriulu pe care se afla zidulu ar fi proprietate erariala.

— Spre sciintia, avèndu a se face cererea la In. ministériu reg. ung. de justitie si finantie. Cu executarea se insarcinéza comisiunea esmisa in afacerile de zidire.

Nr. 58. Tipografi'a archidiecezana presenta 2 conturi, unulu despre 266 fl. 15 cr. v. a. pentru tiparirea si espeda-

are f6ei „Transilvani'a“ pentru sem. I. a. c. si altulu despre 3 fl 60 cr. pentru tacse de timbru la concursule publicate in anulu 1885 din partea comitetulu.

— Se aviseaza la cassa pentru platire sumelor de 266 fl. 15 cr. si 3 fl. 60 cr. v. a.

Nr. 59. Dl avocatul Andreiu Cosma din Supurulu de susu trimite sum'a de 665 fl. v. a. incassati din remasulu dupa repositulu preotu gr. cath. Ioanu Concz din Giuracuta, si testati asociatiunei pentru crearea unei fundatiuni de stipendii (Nr. 179/1886)

— Spre placuta sciintia, adeverinduse primirea sumei de 665 fl. v. a. cu aceea, ca Dl avocatul se fie recercatu a trimite si o copia a testamentulu repositulu I. Concz.

Nr. 60. Stipendistulu asociatiunei, studentulu dela academia pentru agricultura forestierie din Vien'a, I. Guguianu, presenta 2 testimonii despre progresulu facutu in studii in decursulu semestrulu de vara anulu scol. 1885/6.

— Fiindu progresulu indestulitoriu, servesece spre sciintia, avendu a i se retrimite atestatele.

Nr. 61. Au incursu la cass'a asociatiunei tacse de membrii ordinari pro 1886 dela Dl Nicolae Moldovanu jude la trib. r., Aurelu Munteanu cancelistu de avocatul, Antonie Stoica jude la tabla reg. si Mateiu Popu Grideanu avocatul, toti din Muresiu-Osiorheiu suma de 20 fl. v. a. si dela Dl Grigorie Mezei din Cricau suma de 5 fl. v. a. (Nr. 170/1886 si 180/1886).

— Spre sciintia, adeverinduse primirea acestoru sume. Sibiiu d. u. s.

Iacobu Bologa m. p., vice-presiedinte. Dr. D. P. Barcianu m. p., secretariu.

Autenticarea acestui procesu verbale se increde Dloru: Siulutiu, Puscariu, Cosm'a.

S'a verificatu. Sibiiu 24 Iunie 1886.

Siulutiu m. p. P. Cosm'a m. p. Dr. II. Puscariu m. p.

Nr. 186/1886.

Procesu verbale

alu comitetulu asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu, luatu in siedinti'a dela 21 Iunie n. 1886.

Presiedinte: Iacobu Bolog'a, vice-presiedinte. Membrii presenti: D. Br. Ursu, I. St. Siulutiu, I. V. Russu, E. Macellariu, P. Dunca, C. Stezar, P. Cosm'a, Dr. II. Puscariu, Z. Boiu, E. Brote cassariu.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

Nr. 62. Secretariulu presenta unu proiectu de apelu cãtra publiculu romanu in caus'a deschiderei sc6olei si a internatulu asociatiunei cu inceperea anulu scol. 1886/7.

— Se primesce in tectulu alaturatu / avend a fi publicatu in organulu asociatiunei „Transilvani'a“, precum si in alte foi publice.

Nr. 63. Apropiinduse timpulu pentru intrunirea adunarei generale a asociatiunei, si avendu in vedere si dorintiele exprimate din partea publiculu din Alba-Iuli'a unde este a se tinã adunarea in acestu anu (Nr. exh. 183/1886).

— Comitetul decide ca terminu pentru intrunirea adunarei generale diu'a de 8 Augustu st. n. a. c. avendu a se face insciintiarile obicinuite.

Nr. 64. Comisiunea esmisa in afacerile de zidire si de reparaturi la edificulu casei asociatiunei, aduce la cunoscintia, ca incepunduse reparaturile la cas'a asociatiunei, s'a constatau defectuositatea plafondurulu din parterre spre etagiulu primu la odaille diinspre strada si trebuinti'a de a fi inlocuite prin constructiune noua. Totodata presenta unu pre-

liminariu de spese pentru esecutarea acestoru noue reparaturi cu sum'a de 807 fl. 50 cr. (Nr. 187/1886).

— Comitetul admittiendu necesitatea construirei de nou a plafondurulu, primesce preliminarulu de spese cu 807 fl. 50 cr. dupa detragerea rabatulu de 10% stabilitu in contractulu pentru celelalte reparaturi, insarcinãndu pre arhitectulu, care esecuta reparaturile si cu esecutarea acestei lucrari.

Sibiiu, d. u. s.

Iacobu Bologa m. p. Dr. D. P. Barcianu m. p.
Vice-presiedinte. secretariu.

Autenticarea acestui procesu verbale se increde Dloru: Macellariu, Stezariu, Puscariu.

S'a cetitu si autenticatu Sibiiu, 21 Iunie 1886.

E. Macellariu m. p. C. Stezariu m. p. Dr. Puscariu m. p.

ad Nr. 185. 1886.

Concursu.

Fiindu a se deschide cu 1-a Septemvrie a. c. st. n. sc6l'a civila de fete cu internatu a asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu, prin ac6sta se escrie concursu pentru ocuparea a **3 posturi de profesoru**, dintre cari unulu va fi numitu si directoru, si a **2 posturi de profes6re** dintre cari una va fi numita direct6ra a internatulu.

Doritorii de a ocupã vre-unulu dintre posturile de profesoru au se presente urmat6rele documente.

a) atestatu de botezu;

b) documentu despre cualificatiunea ceruta prin legea statulu pentru ocuparea de posturi de profesoru la sc6le civile;

c) o aratare in scrisu despre studiile pregatit6re si despre ocupatiunea de pãna acum;

d) aratarea specialitatii pentru care este pregatitu cu deosebire, si

e) fiindu limb'a romana limb'a de propunere, se doved6sca, cã posede perfectu limb'a romana in vorbire si in scriere.

Pentru posturile de profes6re se cere pe lãnga cualificatiunea amintita mai susu, si cualificatiune speciala pentru lucrulu de mãna si versta de celu puçinu 20 ani.

Concurrentii, cari voru dovedi aptitudine speciala in privinti' cun6scerei si a limbei germane, franceze sau altei specialitati de sc6la, voru avea preferintia intre cei altcum cu pregatiri egale.

Fie-care concurrentu, care va fi alesu profesoru sau profes6ra, se obliga a propune pãna la maximulu de 30 6re pe septemana.

Cu posturile aceste de profesori sunt impreunate urmat6rele beneficii;

a) profesorulu, salariu anualu de cãte 700 fl. v. a. si 150 fl. v. a. bani de quartiru;

b) profes6reloru, pe lãnga intr6g'a intretinere in internatu (costu, locuintia, incalditu, luminatu, spalatu) salariu anualu de 400 fl. v. a.;

c) profesorulu, numitu directoru, adaosu la salariu de 100 fl. pe anu, si adaosu de 50 fl. pe anu la bani de quartiru eventualu quartiru corespundietoriu in natura;

d) profess6ra, numita direct6ra a internatulu, adaosu la salariu de 100 fl. v. a.

Concursule insoçite de documentele numite mai susu, se se presente subsemnatulu comitetu pãna la **31 Iulie st. n.** anulu curentu.

Din siedinti'a comitetulu asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu, tinuta la Sibiiu in 16 Iunie st. n. 1886.

Iacobu Bologa m. p., vice-presiedinte. Dr. D. P. Barcianu m. p., secretariu.